

РОЗВИТОК ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ В ІНФРАСТРУКТУРІ РИНКУ КАРТОПЛІ

І. О. Цюра, здобувач*

Львівський національний аграрний університет

Існуючий в Україні ринок картоплі характеризується досить повільним рухом товару від виробника до споживача в основному через наявність багатьох неорганізованих посередницьких структур. Тому розвиток обслуговуючих кооперативів в інфраструктурі ринку картоплі на сьогодні є дуже актуальним, що і визначило тему дослідження.

Постановка проблеми. Подолання аграрної кризи, стабілізація і подальший розвиток функціонування ринку картоплі можливі лише за умови створення сучасного ринкового середовища, найважливішою складовою якого є формування належної інфраструктури ринку. І саме

---

* Науковий керівник – к. е. н., доцент М. І. Андрушко

тут криється першопричина диспаритету цін з боку підприємств і третьої сфери АПК. Вирішувати проблему диспаритету цін необхідно за різними напрямками, проте один з основних є формування та розвиток належної інфраструктури ринку картоплі.

Аналіз останніх досліджень та постановка завдання.

Незважаючи на відносну новизну досліджуваного питання у вітчизняному АПК, на сьогодні з'явилося низка праць, присвячених вивченню процесів становлення, тенденцій розвитку і перспектив функціонування обслуговуючих кооперативів в інфраструктурі ринку картоплі України. Зокрема варто виділити праці В. Я. Амбросова, П. Т. Саблука, О. О. Єранкіна, Т. О. Зінчук, А. О. Гуторова, А. В. Кучера та інших, в яких детально проаналізовано сучасний стан розвитку обслуговуючих кооперативів в інфраструктурі ринку України та ролі держави у здійсненні впливу щодо зміщення політики діяльності у напрямі соціальної сфери.

Мета та методика досліджень. Метою дослідження є розвиток обслуговуючих кооперативів в інфраструктурі ринку картоплі, як основного напрямку стабілізації ситуації на ринку. Основними методами дослідження є абстрактно-логічний та історико-економічний. Методологічною та теоретичною основою наукових досліджень послужили праці вітчизняних та зарубіжних вчених.

Виклад основного матеріалу. Нині створення ефективної інфраструктури ринку картоплі є не достатньо відпрацьованою як теоретично, так й практичною стороною аграрної реформи. Слід врахувати, що інфраструктура ринку картоплі вже більш-менш сформована і держава приділяє певну увагу вирішенню цієї проблеми. Але більшість заходів, що здійснюються, відносно інфраструктури ринку картоплі не ведуть до очікуваних позитивних результатів. Саме тому існує потреба теоретичного і практичного опрацювання питань, що відносяться до інфраструктури ринку картоплі, їх потрібно розглядати як засіб прискорення реалізації продукції, зменшення втрат обігу та досягнення паритету між аграрним сектором та першою і третьою сферами АПК.

З погляду організаційного утворення інфраструктура ринку характеризується сукупність її складових елементів які зорієнтовані на велику кількість як продавців, так і покупців і значні обсяги товарних партій продукції. Інфраструктура ринку картоплі – це сукупність різних формувань, які забезпечують рух картоплі на ринкових засадах від їх виробника до безпосереднього споживача. Як і відносно більшості інших товарів, виробити картоплю – це важливо, проте вигідно реалізувати без ринкової інфраструктури дуже проблематично.

Існуюча інфраструктура ринку картоплі не забезпечує повною мірою швидкий рух картоплі від їх виробників до споживачів. Між суб'єктами ринку картоплі відсутні стабільні й тривалі зв'язки, не впроваджено контрактний механізм, відсутні належні ринкова інформація та біржова торгівля. Як наслідок – зростають кінцеві ціни на картоплю, а виробники картоплі нерідко не в змозі покрити навіть свої витрати.

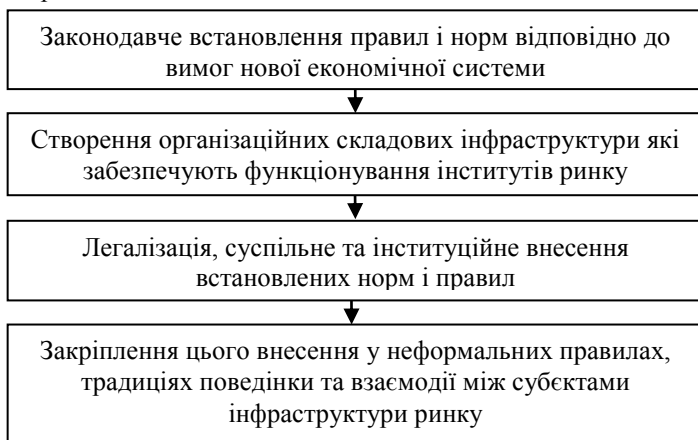

Рис. 1. Періоди становлення інфраструктури ринку картоплі
Джерело: розробка автора.

Таким чином, наступним напрямом стратегії розвитку ринку картоплі є удосконалення його інфраструктури. Воно повинно здійснюватися за такими основними напрямками: формування оптових ринків картоплі; розвиток інфраструктури в сільській місцевості з метою забезпечення умов реалізації картоплі безпосередніми її виробниками; створення розвиненої системи кооперативів, асоціацій самими виробниками для спільного зберігання і реалізації картоплі більш-менш великими партіями; основна увага має приділятися розвитку біржової торгівлі картоплі.

Сутність інфраструктури ринку повніше виявляється у її функціях (рис. 2).

Орієнтуючись на поступовий розвиток сільськогосподарської обслуговуючої кооперації від простих організаційних форм до складніших, схема вертикального розвитку обслуговуючих кооперативів в сільському господарстві, базується на сільськогосподарському виробництві, охоплює як внутрішнє, так і зовнішнє середовище господарської діяльності села. Таке об'єднання

дозволить аграрним виробникам реально впливати на сферу післявиробничого просування продукції (заготівля, переробка, збереження, торгівля); знизить тиск комерційно-посередницьких структур, які заповнили нішу в матеріально-технічному постачанні; компенсує відсутність стартового капіталу і підвищує довіру кредитних установ до нового типу бізнесу.

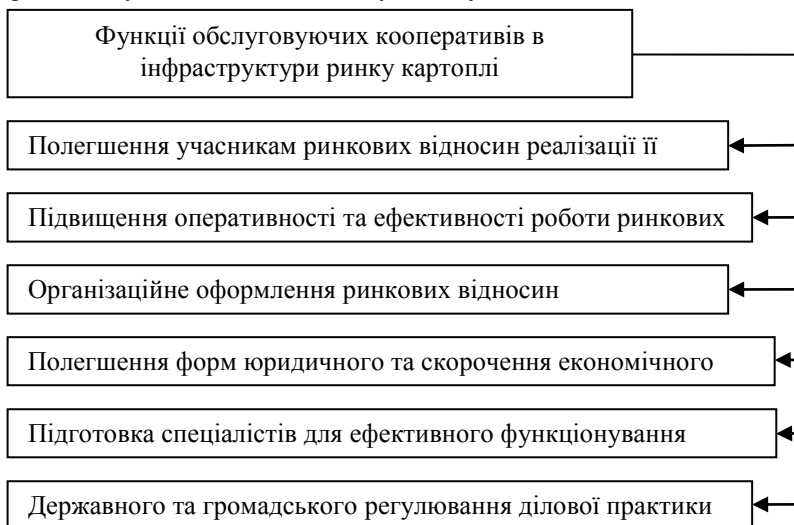

Рис. 2. Функції інфраструктури ринку картоплі
Джерело: розробка автора.

Формування і розвиток інфраструктури ринку картоплі з метою його покращення передбачає: розширення обсягу біржової торгівлі продукцією; створення системи форвардної торгівлі як засобу самофінансування товаровиробника з використанням оптимальної системи гарантованого виконання зобов'язань за відповідними контрактами; організацію системи вторинного обігу складських свідоцтв як специфічного виду біржового товару з метою спрощення процедури їх використання на товарному ринку; запровадження системи торгівлі деривативами (ф'ючерсний контракт, опціон) як способу обігу майнових прав згідно з товарними біржовими угодами для впровадження механізму страхування (хеджування) цінових ризиків у майбутньому через розрахунково-клірингові установи; законодавче забезпечення діяльності оптових сільськогосподарських ринків як підприємств, зокрема кооперативних, що продовжують технологічний ланцюг виробництва і збуту сільськогосподарської

продукції, з визначенням відповідного коду в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України (ЄДРПОУ), а також як суб'єктів господарської діяльності, що обслуговують сільськогосподарських товаровиробників і не мають на меті отримання доходів; закріплення за оптовими сільськогосподарськими ринками за участю безпосередніх виробників функцій надання послуг з транспортування, складування, пакування продукції та фінансового обслуговування операторів ринку; фінансову участь держави на загальнодержавному і місцевому рівні у створенні мережі та інфраструктури оптових сільськогосподарських ринків; удосконалення транспортної інфраструктури; формування системи державних інституцій з функціями здійснення належного контролю за безпечністю експортної продукції та адаптацією до міжнародних вимог, підтримку розвитку інформаційних систем, створення умов для вільного доступу всіх учасників ринку до інформації, результатів аналізу та прогнозування; державну підтримку формування кооперативних каналів збуту сільськогосподарської продукції, передусім для дрібних сільськогосподарських товаровиробників, як основи створення сприятливого конкурентного середовища в сфері відносин розподілу, альтернативи посередницьких комерційних каналів; сприяння процесам кооперації, особливо за участю дрібних сільськогосподарських товаровиробників, з боку державних органів управління аграрним сектором шляхом виділення в їх структурі спеціальних підрозділів з функціями координації розвитку виробничої і обслуговуючої кооперації та інспектування ідентичності сільськогосподарських кооперативів, їх об'єднань з урахуванням кооперативних принципів та відповідно до актів законодавства; поліпшення матеріально-технічної бази обслуговуючих кооперативів; створення умов для формування прозорих каналів просування продукції від виробника до споживача; ознайомлення сільськогосподарських товаровиробників з перевагами кооперативних та інших видів реалізації сільськогосподарської продукції, продуктів її переробки.

Висновки. В інфраструктурі ринку картоплі формування і розвиток кооперативних підприємств, створених безпосередньо товаровиробниками дозволяє здійснювати матеріально-технічне постачання і надання послуг товаровиробникам. У кооперативному середовищі, при дефіциті виробничих ресурсів і низькому рівні платоспроможності, товаровиробники не в змозі поєднати раціональне ведення сільськогосподарського виробництва та здійснення вигідних комерційних операцій. Досягти ефективного

розвитку сільськогосподарського виробництва за цих умов можна лише спільними діями через створення своїх власних об'єднань на кооперативній основі.

Список використаних джерел

1. Кооперація в агробізнесі : критика і бібліографія / М. Й. Малік // Економіка АПК. – № 6. – 2012. – С. 168–169.
2. Малік М. Й. Оцінка перспектив розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів / М. Й. Малік // Економіка АПК. – № 7. – 2012. – С. 3–8.
3. Молдаван Л. В. Роль кооперативів у подоланні сільської бідності / Л. В. Молдаван, Д. Ф. Крисанов // Економіка АПК. – № 11. – 2010. – С. 121–129.
4. Цимбал В. О. Критерії оцінки діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів / В. О. Цимбал // Економіка АПК. – № 10. – 2010. – С. 116–121.